

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДІАГНОСТИКИ ВТРАТ У НАВЧАННІ ЧИТАННЯ : РОЗУМІННЯ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ТЕКСТІВ РІЗНИХ ВИДІВ

Розробник Мартиненко В.О.

Вивчення рівнів *розуміння молодшими школярами текстів різних видів* (художніх, інформаційних) передбачає опанування учнями *таких груп читацьких умінь*:

- знаходити в тексті інформацію, відомості, поданих очевидно (безпосередньо) або опосередковано;
- формулювати прості висновки на основі інформації, поданої в тексті;
- інтерпретувати й узагальнювати текстову інформацію;
- аналізувати та висловлювати оцінювальні судження за змістом прочитаного тексту, усвідомлювати мовленнєві особливості та структуру тексту.

Інші важливі чинники, які впливають на розуміння тексту, а також на пошук потрібної інформації в тексті:

- рівень володіння школярами такими видами читання, як аналітичне, переглядове та вибіркове;
- швидке орієнтування у змісті тексту; застосування лінійного (не хаотичного) виду пошуку інформації; пошук інформації вертикальним поглядом;
- уміння швидко прочитувати (сканувати) кожне слово як цілісну одиницю, миттєве його розпізнавання серед інших під час читання зв'язного тексту;
- обсяг того фрагмента тексту, який потрібно перечитати для пошуку відповіді;
- ступінь локалізації у тексті потрібної для відповіді інформації: а) знаходиться у змісті одного речення чи кількох сусідніх; б) знаходиться у кількох фрагментах, розпорошених по тексті.

Вивчення якісних характеристик розуміння текстів різних видів передбачає виокремлення таких рівнів їх засвоєння:

-фрагментарний – передбачає розуміння учнем/ученицею значень більшості слів, словосполучень, висловів; змісту лише окремих фрагментів тексту, не пов'язаних між собою; У дітей відсутнє цілісне уявлення про зміст *художнього твору*; їхня увага зосереджена на окремих епізодах, подіях. Учні фрагментарно розуміють фактичну інформацію в тексті, подану очевидно, прозоро; вони утруднюються встановити взаємозв'язки між окремими подіями, частинами тексту. Емоційна реакція на зміст у більшості випадків не точна, неадекватна. Уява розвинена слабо. Обмежений словниковий запас дітей не дозволяє їм зв'язно висловити власні почуття, ставлення до прочитаного.

Рівень розуміння *науково-пізнавальних текстів* характеризує нездатність школярів виявляти у тексті і відтворювати за змістом очевидні факти про людей, об'єкти рослинного і тваринного світу; знаходити в тексті речення, слова, словосполучення, які містять ту чи іншу фактичну інформацію.

-відтворювальний (репродуктивний) рівень – здатність учнів відновити в пам'яті фактичну інформацію у прочитаному тексті. Відтворення текстової

інформації передбачає уміння відповісти на запитання: хто, що, де, коли, який(які) саме і т.п.;

Школярі цього рівня розуміння тексту загалом розуміють фактичний зміст *художнього твору*, взаємозв'язки між його частинами; з допомогою вчителя виділяють у структурі тексту початок, основну частину, кінцівку; правильно називають головних героїв, їх вирізняє переважно точна, емоційна реакція на зміст твору. Діти здатні зрозуміти зміну настрою, почуттів персонажів, проте висловити свої враження їм все ще важко. Вони утруднюються самостійно визначити тему твору. У *науково-пізнавальних творах* учні виявляють здатність під керівництвом учителя визначати основну тему, яка простежується у тексті очевидно; називати основні факти, зробити найпростіші висновки про них у межах одного (окремого) епізоду (фрагмента).

-аналітичний – здатність школярів до глибшого занурення в текст з метою зрозуміти тему, основні важливі ідеї твору, авторську позицію, причиново-наслідкові зв'язки у тексті, зробити доступні віку узагальнення змісту.

Школярі здатні самостійно цілісно зрозуміти фактичний зміст *художнього твору*, основну думку (з незначною допомогою класовода – 3-4 класи); порівняти, протиставити вчинки, дії героїв, словесно виразити динаміку їхніх почуттів, пояснити причиново-наслідкові зв'язки між намірами і діями персонажів; правильно визначити мотиви їхньої поведінки, вчинків, дати їм адекватну оцінку; підтвердити свої відповіді, спираючись на текст.

Водночас рівень узагальнення за змістом прочитаного не виходить за межі конкретних образів. Школярі здатні самостійно визначити жанр твору, з незначною допомогою вчителя можуть пояснити вживання засобів художньої виразності відповідно до їх функцій у творі.

За змістом *науково-пізнавальних текстів* учні правильно визначають фактичну інформацію, подану як очевидно, так і приховано; формулюють висновки на основі зв'язків між окремими частинами (реченнями). Виявляють здатність узагальнювати інформацію в тексті, у т.ч. представлену в різних частинах тексту, а також невербально (в таблиці, на графіку, схематично і т.п.); називають спільні і відмінні ознаки фактів, понять, об'єктів тощо.

-творчо-рефлексивний – здатність учнів висловлювати обґрунтовані зв'язні оцінні судження за змістом прочитаного, використовувати набутий читацький досвід у навчальних та життєвих ситуаціях; супроводжується також виявом та активізацією критичного, творчого мислення, творчої уяви учнів, механізмів емоційного й інтелектуального передбачення: «як можуть далі розвиватися події»; «що відбудеться, якщо...» і т.п.

Читачі, які відносяться до цього рівня виявляють здатність розуміти у повному обсязі не тільки фактичний, а й основний смисл *художнього твору*, емоційно точно реагувати не лише на зміст, а й в окремих випадках і на форму твору. Вони мають розвинену творчу уяву, люблять перечитувати твір, розмірковувати над прочитаним. Учні самостійно розуміють у тексті підтекстову, концептуальну інформацію, засоби художньої виразності відповідно до їх функцій у творі. Школярі прагнуть до співвіднесення своїх міркувань за змістом твору з реальним життям. На основі узагальнення текстової інформації учні можуть дати інтерпретацію основних характеристик персонажів, їхніх

намірів, підтвердити це прикладами; пояснити головну думку твору, висловити власні оцінні судження за змістом прочитаного.

Під час читання *науково-пізнавальних творів* діти можуть узагальнити інформацію, подану у кількох абзацах, розпорошених у тексті. не тільки в межах одного, а й кількох текстів, застосовувати здобуті знання у навчально-пізнавальній діяльності, у власному життєвому досвіді.

Короткий коментар щодо рівнів розуміння тексту:

Фрагментарний рівень розуміння творів є неприйнятним для всіх вікових груп молодших школярів і свідчить про навчальні втрати у читацькій діяльності.

Відтворювальний рівень розуміння текстів є типовим і прийнятним для учнів 2-х класів, може оцінюватися високими балами за умови стійких проявів у дітей окреслених показників цього рівня.

Аналітичний рівень розуміння, за умов надання учням якісних освітніх послуг, є доступним для абсолютної більшості школярів 3-4 класів.

Творчо-рефлексивного рівня розуміння змісту тексту, як показує вивчення шкільної практики, досягає переважно незначна частина випускників початкової школи.

Надамо окремі коментарі стосовно ***процедури вивчення якісних характеристик рівнів розуміння текстів.***

Безпосередньому читанню учнями тексту, а також виконанню завдань передують детальний інструктаж учителя (особливо для школярів 1-2 класів) щодо алгоритму дій учнів під час роботи з текстом.

1. У перших класах у більшості дітей показники складників навички читання з об'єктивних причин є нестійкими, тому з'ясування рівня розуміння тексту доцільно проводити шляхом аудіювання (слухання/розуміння). Наприклад, учитель кілька разів читає текст, з'ясовує, як школярі розуміють значення окремих слів, словосполучень, висловів, потім ставить учням орієнтовні запитання за змістом прослуханого. Діти під керівництвом, а також з допомогою класовода в усній формі дають відповіді.

2. Школярі других класів спочатку слухають читання тексту вчителем, далі – читають/перечитують самостійно, а потім під керівництвом класовода виконують завдання до тексту.

3. Учні 3-4 класів працюють з текстами самостійно.

Інструментарій вимірювання втрат у навчанні читання: розуміння прочитаного

Тексти і завдання для 1 класу

Надія Погребіцька

НЕ БІЙСЯ

У затишному гніздечку старого ясена жила сімейка зябликів: мама, тато і кілька галасливих пташат. Щодня тато і мама зябликів невтомно ловили комашок, збирали жучків і гусінь, щоб нагодувати своїх малят.

Малеча швидко набиралася сил, крильця обростали пір'ячком, міцніли. І ось нарешті пташенята почали сміливо один по одному вилітали з гнізда. Лише наймолодший дуже боявся.

-І як лишень це роблять інші? Я ніколи не зможу... - шепотів сам собі малий зяблик. – Хіба можна вилетіти з гнізда і не впасти?

Жодні вмовляння мами-зяблички не допомагали. А жарти й кпини тих пташенят, які вже вправно пурхали навколо гнізда, лиш засмучували.

І тільки тато-зяблик не квапив малого боягуза. Він терпляче чекав, коли меншенький наважиться. Та крихітка-зяблик щоразу сідав на краєчок гнізда, розправляв крильця, як вчили батьки, крутив хвостиком, відштовхувався лапками – і знов зістрибував у гніздо.

Після сотої, мабуть, за день спроби тато-зяблик підлетів, обняв похнюпленого малюка і тихенько сказав:

-Подивися вгору. Бачиш, там небо! Воно чекає на тебе. Не бійся. Ось наважся, - і відчуєш свою силу. А небо подарує тобі пісню...

Малюк мовчав. А тоді підстрибнув ближче до краю гнізда, витягнув шию, затріпотів крильцями, і – випурхнув! Спочатку йому здалося, що він падає. Маленький зяблик відчайдушно замахав крилами і повільно, зигзагами став підніматися вгору. Він летів у небо!

Летів і дзвенів, співав свою пісню!

(з ж. «Малятко», 2017. - №7)

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить учитель:

-Хто герої цієї казки?

-Про яку основну подію йдеться у творі?

-Хто допоміг малому зяблику перебороти страх? Після яких слів тата малюк наважився злетіти?

-Що, на вашу думку, відчував зяблик, коли летів? Який у нього був настрій?

-Поділіться своїми враженнями! Чи траплялися з вами подібні ситуації, коли ви чогось боялися, були в чомусь невпевненими? Які обставини, випадки чи події вас зробили сміливішими, більш впевненими у собі?

Ено Рауд

МИШКА, КІТ І ГАРБУЗ

Якось надвечір упіймав кіт мишу.

-Що зі мною буде? – забідкалася мишка.

-З їм тебе! – каже кіт.

-А що ти сьогодні їв на сніданок?

-Мишу.

-А на обід?

-Теж мишу, - муркнув кіт і примружив зелені очі. – А на вечерю будеш мені ти.

-Ой, як нерозважливо! – похитала головою мишка. – Ти безперервно їси однакову їжу. Отже, заподієш своєму здоров'ю шкоду. Тобі неодмінно треба скуштувати чогось іншого. Ну хоч би й гарбуза.

Кіт злякався за своє здоров'я і сказав:

-Гарбуз великий і несмачний. Як його їсти?

-Віднеси мене до гарбуза, - мовила мишка. – І я охоче покажу тобі, як це робиться.

Кіт узяв мишку за шкірку і поніс.

-Ти тільки не думай, що я відпущу тебе, - мовив він суворо. - Після гарбуза все одно візьмуся за тебе.

-Будь ласка, - посміхнулася мишка.

І вона почала показувати котові, як їдять гарбуз. Її гостренькі зуби запрацювали швидко-швидко, і кіт незчувся, як мишка прогризла дірку й шаснула в гарбуз.

-Ов-ва! – здивувався кіт. – Гарбуз проковтнув мишку! Добре, що я не став його їсти. А то він би ковтнув і мене.

І кіт боязко відійшов геть.

(Переклад О. Завгороднього)

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить класовод

-Назвіть дійових осіб казки.

-У якій послідовності розвивалися події у творі: що було спочатку, потім, насамкінець?

-Яким у творі зображено kota, а якою – мишку Назвіть риси вдачі, які вони виявляють.

-Які епізоди викликали в тебе усмішку?

-Обговоріть прочитане! У казці - хитрість мишки врятувала їй життя. Наведіть приклади ситуацій, де хитрість можна вважати позитивною та виправданою якістю людини, а в яких випадках хитрість – це негативна риса.

Всеволод Паталаха

ДЕ ЗИМУЄ КОНИК-СТРИБУНЕЦЬ

Ведмідь зимує в барлозі. Їжак – у норі. Бджоли зимують у вулику. Риба – в озері. А от коник-стрибунець зимує в мурашнику. Не вірите?

Пізньої осені старі мурахи вкладають малих мурашат у ліжка, приказуючи: -Пора спати! Спати! Цілісіньку зиму!

Але мурашата пустують, граються вередують. Тоді старі мурахи кличуть коника-стрибунця:

-Заграй нашим діткам колискову! – Коник бере скрипочку і грає малим мурашатам тиху лагідну мелодію. І малі мурашата одразу засинають. За ними поринають у сон і мурахи. Ну, а останнім, випустивши із зелених лапок скрипочку, засинає сам коник.

Він теж спатиме цілу зиму. Та навесні прокинеться першим, вибіжить з мурашника назустріч сонечку й заграє веселу закличну мелодію.

(з ж. «Малятко». - № 1. – 2018).

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить класовод

-Про яку пору року йдеться у творі?

-Перевірте себе, чи уважно ви слухали! Що у тексті сказано про те, де зимують ведмідь, їжак, бджоли, риба, коник-стрибунець?

-Які факти, на вашу думку, у творі є справжніми, реальними, а які можна вважати вимислом, фантазією?

-Запитайте у дорослих або знайдіть самостійно інформацію про те, які тварини впадають у зимову сплячку.

СОЛОВЕЙКО

Соловейко є справжньою «зіркою» пташиного світу. Коли тихої травневої ночі ми чуємо його спів, просто не віриться, що такий чудовий голос належить зовсім маленькій пташці.

За розміром соловейко такий, як горобець, проте він дуже стрункий. Має високі тонкі ніжки.

Соловейкова домівка – це зарості кущів, бур'янів, але буває вона і в садах чи парках. Гніздечко розміщує на землі. Тут знаходить більшу частину їжі – комах, черв'яків, павуків.

Свої пісні ця пташка виконує лише на високій гілці дерева чи куща. Інакше не всі її почують. Спів соловейка лунає доти, доки не виведуться пташенята.

Орієнтовні запитання до тексту, які ставить класовод

-Що у тексті сказано про те, який зовнішній вигляд має соловейко?

-Де, в яких місцях розміщує ця пташка своє гніздечко? Чим харчується?

-Чому соловейко виконує свої пісні лише на високій гілці дерева?

-Як довго лунає спів соловейка?

-Чи доводилося тобі слухати спів соловейка? Яке враження справили на тебе його пісні?

Тексти і завдання для 2 класу

Василь Кукульняк

ЖИТТЄВЕ ПРАВИЛО

Закінчилося тепле літо. Набирала сили золота осінь. Усі лісові мешканці готувалися до зими. Хто нові будиночки будував, хто – старенькі ремонтував, хто – збіжжя* збирав, - всі були чимось зайняті. Тільки Хом'як вигрівався на сонечку. Набридло йому лежати, він підвівся й каже:

-Піду подивлюся, що роблять мої друзі.

Скільки не ходив, всі були чимось зайняті, ніхто не звертав на нього уваги. Підійшов до їжачкової оселі, а Їжачок на той час саме добудовував хатину.

-Колючику, щось ти дуже довго будуєш свій будиночок!

- Креслення спочатку зробив, потім майданчик під будівництво готував, далі – сам усе майстрував. Зима не горами. – А чому ти тільки ходиш, вихваляєшся та іншим працювати не даєш?!

**Збіжжя – рослини та зерно хлібних злаків*

-Тобі, Колючику цього не зрозуміти. Я будував свій будиночок без жодного креслення. Привезу цеглу, вапняний розчин і гайда до праці: цеглину – до цеглини – і будиночок готовий. Не так, як ти, - все літо потратив.

-Ну й хвалько ти! Йди, куди йшов, не заважай працювати. Подивимося, що ти набудуєш.

Наступного дня Хом'ячок привіз будівельні матеріали. Не гаючись, відміряв п'ять кроків в один бік, чотири – в інший, поклав цеглини по кутках і почав мурувати стіни. Та як не намагався викладати стінку рівно, а все виходило косо-криво. Коли не вистачило вапняного розчину, пішов за ним, а повернувся – стінка впала. Сів на цеглу і засумував, що сам себе виставив дурнем, а тепер соромно в очі друзям глянути, особливо Їжачкові. Оглянувся, а Їжачок тут як тут. Підходить до Хом'ячка, запитує:

-Ну що, друже, де твій будиночок? Я прийшов поглянути.

Хом'ячок сором'язливо опустив голову:

-Нічого в мене не виходить.

-І нічого не вийде, якщо не будеш вчитися.

Замислився Хом'ячок, а далі й каже:

-Вибач, Колючику, що так нечемно поведився.

-З ким не трапляється, - просопів Їжачок. - А тепер ти готовий вчитися?

-Ще й питаєш...

Їжачок навчав Хом'ячка будівельних робіт, і той дуже швидко все засвоїв. Він більше не вилежувався на сонці і з допомогою свого вчителя до зими збудував маленький будиночок. А як глянув на нього збоку, то сам не повірив, що спорудив його власними руками.

Праця і наука – обов'язкові умови для побудови не лише будиночка, а й майбутнього життя. Це – життєве правило.

Завдання до тексту:

-Хто головні герої казки? Назви їх. _____

- Якою роботою були зайняті лісові мешканці, а як поведився Хом'ячок? _____

- Як пояснив Їжачок Хом'ячкові, чому він довго будує свій будиночок? Знайди і підкресли у тексті це речення.

-Чому у Хом'ячка спочатку нічого не вийшло з будівництвом свого помешкання? Що йому про це сказав Їжачок? Знайди у тексті і підкресли це речення.

- Перевір себе, чи уважно ти читав(-ла). Яким іменем називав Хом'ячок Їжачка?
_____.

- Обговоріть прочитане! Чому автор саме так назвав цю казку? Уважно перечитайте виділені речення Як ви зрозуміли їх зміст?

Світлана та Юрій Ходоси

АВТОШКОЛА. ПЕРШЕ ВЕРЕСНЯ

Настав час навчання. **Першого вересня всі учні-автомобілі зібралися біля автошколи.** Кого тут тільки не було: і мотоцикли, і легковики, і вантажівки, і автобуси, і навіть автокрани. У кожного з них був свій клас, який позначався літерами: А, Б, Ц, Д, Е. Дана, Зазик і Вазик були зараховані до класу «Б».

З урочистою промовою до учнів звернувся директор школи – сивий Зіс Циліндрович.

-Дорогі діти! Сьогодні ви починаєте вчитися. Це знаменний день у житті кожного автомобіля. У школі ви пізнаєте багато нового, цікавого і корисного. А після закінчення школи ви отримаєте права. Відмінного вам навчання!

Учителі розвели автомобілі по класах. Машина з написом «ДАІ» привела учнів до просторого класу. Коли всі розташувалися за партами, вчителька сказала:

-Мене звать Гайка Домкратівна. Я буду вас навчити Правил дорожнього руху. Скажіть, хто вже трохи знайомий з дорожніми знаками?

-Я! Я! Я! – закричали діти.

-Молодці, - похвалила вчителька. – Отже, ми швидко навчимося читати їх.

Гайка Домкратівна під'їхала з указкою до великої таблиці, яка аж рясніла від різних кольорових знаків.

-Якщо ви уважно придивитесь, то помітите, що дорожні знаки поділяються на **трикутні, круглі й прямокутні**. Це є автомобільна абетка. Читати знаки треба швидко, з одного погляду.

Гайка Домкратівна ще багато чого розповідала, а наприкінці уроку вона видала кожному учневі наклейку з літерою «У».

Завдання до тексту:

-Хто були учнями автошколи? Напиши. _____

-За якою ознакою автори твору дали такі імена своїм героям? Поясни.

-Яку абетку мали засвоїти учні? Напиши. _____

-Уважно прочитай речення, у якому йдеться про те, які бувають дорожні знаки. Зверни увагу на виділені слова. Розглянь малюнок. Які зображення дорожніх знаків на ньому відсутні? Назви їх.

-Чи доводилось тобі бачити наклейки з літерою У на автомобілях? Що вони означають? Поясни.

ІСТОРІЯ ПАРАСОЛЬКИ☂

Ми звикли використовувати парасольку для захисту від дощу. Але насправді парасолька була винайдена не для цієї мети. Її *першим* *призначенням* був захист від сонячних променів. Батьківщиною парасолі вважають Китай, Єгипет або Індію. У цих країнах парасоля вважалася символом влади. Тільки фараони або імператори могли користуватися парасольками. Час винаходу парасольки датується одинадцятим століттям.

Спочатку парасольки робили з тканини і паперу, просочених спеціальним складом, або з пір'я птахів, бамбукового листа. Їх конструкція, а також матеріал, з якого вони були зроблені, постійно змінювалися.

У Європі парасолі з'явилися у 17 столітті - спочатку в Італії, потім – у Франції. Ними користувалися виключно жінки для захисту від сонця. Майже через сто років в Англії вперше парасолі почали використовувати як укриття від дощу. Перші складані парасольки з'явилася у 20 столітті в США. У цей же час почали робити кольорові парасольки.

Сьогодні існує багато різновидів парасольок, якими користуються жінки, чоловіки, діти. Фахівці їх постійно удосконалюють, роблячи не лише зручними, але і красивими та елегантними. Можна сказати, що цей стародавній винахід успішно подолав цілі століття і став звичним аксесуаром* для людей нашої планети у спекотну та дощову погоду.

*Аксесуар – тут: предмет, що доповнює одяг, але ним не є.

Завдання до тексту:

-Яке призначення мали перші парасольки? Знайди і підкресли це речення у тексті.

-У якій країні парасольки вперше почали використовувати від дощу? Напиши. _____

-Де і коли з'явилися перші складані парасольки? Відшукай у тексті і підкресли цю інформацію.

-Яка інформація в тексті виявилася для тебе знайомою, а про що ти дізнався/дізналася вперше? Розкажи.

Тексти і завдання для 3 класу

Леся Воронина

ПЕРШЕ ДИВО ДОБРОГО ЯНГОЛА

(Вільний переказ казки Х.К. Андерсена)

Як відомо, в кожного народу є свої звичаї. Ось, наприклад, мешканці данської столиці Копенгагена мали звичку кожні півроку – 1 березня й 1 вересня – переїжджати з одного помешкання в інше. Карети, вози й возики торохтіли на вузьких вуличках старого міста. А коли з воза випадала якась річ, то її не завжди можна було розшукати в рівчаку серед придорожнього сміття.

Так сталося з гарним розмальованим горщиком, у якому росла дивовижна квітка. Вона випала з воза і тепер лежала в пилюці на узбіччі, навколо неї була розкидана купа глиняних черепків – це було все, що залишилося від колись розкішного вазона.

Трапилося так, що саме того дня над Копенгагеном пролітав янгол-новачок, який ще тільки вчився робити різні дива.

-Яка гарна квітка! – вигукнуло янголятко й опустилося зовсім низько, бо хотіло роздивитися кожному пелюстку чудової рослини.

-Порятуй мене, - тихо-тихо прошепотіла квітка, - без мене пропаде один хворий хлопчик, що чекає на мене цілісінький день. Він зовсім не може ходити, тож батьки і друзі приносять йому звідусіль найкрасивіші квіти. Але мене він любить найдужче.

Янгол замислився, адже сьогодні в нього було зовсім інше завдання – він мав зробити своє перше диво і дуже хотів, щоб воно було якесь особливе, аби про нього говорили і на небі, й на землі, щоб весь світ від того дива став кращий.

-Розумієш, я дуже поспішаю, - винувато сказав янгол квітці, - у мене дуже-дуже важлива справа. Знаєш, може, сьогодні мені пощастить зробити щось велике й важливе... Наприклад, урятувати цілий світ від страшної повені, або попередити людей, що насувається буревій, який змістає на своєму шляху цілі міста, або зупинити пожежу...

Квітка мовчки нахилила голову й заплакала. Хіба могла вона пояснити цьому малому янголяті, що хлопчик, якого вона так любить, - це і є найбільше диво на світі. Квітка згадала, як щоранку він розплющує очі й вітається зі своєю квіточкою, як розповідає їй про свої мрії: ось він виросте, стане дужий і вирушить у далеке плавання на великому вітрильнику. Він побачить чудові південні острови, де серед високих пальм пурхають барвисті метелики, де немає зими .

-Коли хлопчик засинає, я навіваю йому найкращі, найвеселіші сни, - зітхнула квітка, - але я знаю, що він ніколи не ходитиме, і жити йому залишилося зовсім мало. Я чула, як про це сказав його мамі лікар.

-Не плач, люба квіточко, я допоможу тобі! – промовило янголятко, торкнулося уламків горщика, і вони знову перетворилися на гарний розмальований вазон. А тоді підхопило заплакану квітку й швидко полетіло до нового будинку, куди вже переїхала родина хворого хлопчика.

-Ось там, на мансарді найвищого будинку, бачиш?! – вигукнула квітка й від радості затріпотіла пелюстками.

Янголятко опустилося на цегляний виступ біля помешкання хлопчика й обережно поставило квітку на підвіконня. Потім тихо залетіло до кімнати й сіло біля ліжка, де спав хворий хлопчик. Видно було, що малий плакав, бо сльози на його щоках ще не встигли висохнути. Раптом хлопчик усміхнувся уві сні, а потім розплющив очі й побачив свою улюблену квітку.

-Я знав, що ти знайдешся! – промовив він. – Мені приснилося, що добрий янгол знайшов тебе в ривчаку біля дороги й прилетів разом із тобою до нашого дому.

Хлопчик спробував підвестися, але видно було, що кожен рух викликає в нього біль.

-Невже я ніколи не зможу ходити і не побачу далекі краї, про які я стільки читав? Я навіть жодного разу не був у лісі, я ніколи не купався в морі й не бігав разом з іншими дітьми по вулицях Копенгагена. Я бачу, якою сумною стає мама після того, як шепочеться про щось із лікарем, а потім вона тихо плаче так, щоб я не бачив... Якби ж то сталося диво і я видужав!

-Агов, малий, - тихо проказав янгол, - зараз я спробую допомогти тобі, але не знаю, чи в мене вийде – бо я ще новачок і ніколи не робив нічого надзвичайного.

-Ти мені снишся? – прошепотів хлопчик. – А може, ти прилетів, щоб забрати мене на небо? Мені розповідали, що коли помирає дитина, то Бог присилає по неї янгола.

-Ні, ти житимеш довго-довго і всі твої мрії здійсняться, - лагідно промовив янгол і поцілував хлопчика в чоло. А потім він узяв малого за руку, і вони здійнялися в повітря.

Хлопчик засміявся так радісно й дзвінко, як не сміявся ще ніколи, адже він відчув, що став зовсім здоровим. Вони підлетіли до вікна, і хлопчик сказав:

-Моя люба квітко, я знав, що лише ти віриш у те, що я одужаю. Я відчуваю, саме завдяки тобі прилетів добрий янгол і зцілив мене.

Завдання до тексту:

-Чому квітка опинилася у пилюці на узбіччі? Напиши. _____

-Про що вона попросила у малого янгола? Розкажи.

-Чим була дуже стурбована? Поясни.

- Дай відповідь, спираючись на текст. Чому було так важливо, щоб саме ця квітка повернулася до хлопчика, адже батьки і друзі дарували його багато інших квітів?
- Чому янгол спочатку відмовив квітці? Наведи кілька прикладів важливих справ, які були у планах малого янгола. _____
- Як змінилися плани янголи? Як він діяв далі? Розкажи.
- Обговоріть прочитане. Чи вдалося янголу зробити своє перше диво? Що саме він зробив?
- Поміркуй, що, на твою думку, можуть сьогодні зробити люди, щоб світ став кращим.

Василь Титечко

ГОРДЕ ЛЕВЕНЯ

Жило собі мале, але дуже гордовите Левеня. Ні з ким не товаришувало, нікому не допомагало, і навіть рідко коли з ким говорило. Пройде часом повз старших звірів, і хоч би привіталось. Насупить брови і йде собі далі. Старий Лось не раз казав: “Ох, і не знаю, що з нього виросте. Таке лихе та норовисте, хоч і ще мале. Важко йому в житті буде”.

Якось прогулювалось те Левеня між кущами малини, а назустріч ішли два Борсучки.

- Давай з тобою дружити будемо, - запропонували ті Левеняті. - Будемо один одному в біді допомагати.

- А яка з вас користь? Що ви можете? Ви ж такі малі та коротконогі, - розсміялося руде. - Он, подивіться на мене. Бачите, яке я сильне, - і, ставши на весь зріст, нахилило до землі молоду осику. - Так що мені ваша дружба не потрібна, бо ніяка біда не страшна такому дужому Левеняті, як я, - добавило згодом, і подалось собі далі.

Невдовзі підійшло воно до річки і сіло на березі трохи відпочити. Тут звідки не візьмись з густого верболозу з'явився Бобер і теж запропонував стати друзями.

- Ще чого! - Аж підстрибнуло від обурення молоде Левеня. - Такому дужому, як я, якийсь зубатий Бобер другом стати хоче. Ні! Ні! Йди у свою річку і дружи там з видрами та ондатрами.

Не образився Бобер на свого співрозмовника, бо знав, що ще мале та недосвідчене. Прийде колись пора і згадає, як важливо мати надійних та хороших друзів.

Але ту пору довго чекати не довелося. Переходило якось Левеня через старий, як світ, міст. Його не раз попереджали, що міст трухлявий і можна провалитись. Та Левеняті ці слова були пустими. Ішло собі гордо по мосту, аж голову задерло. Аж тут: “хрусь”, “трісь”, і впало довгогриве з того мосту в річку. А річка глибока, з високими берегами і швидкими хвилями. Хлюпалось, бовталось у воді, а вибратись не може. А річка все глибша та глибша, а хвилі все швидші та швидші.

Бачить Левеня, що от-от потоне, та й давай кричати: “Допоможіть хто-небудь!”. Та хто ж йому допоможе. Як ні друзів у нього немає, ні приятелів. Позбігались звірі та й стоять собі на березі, а у воду ніхто лізти не хоче. Але із-за старої верби поспішив на допомогу той самий зубатий Бобер зі своїми друзями, і всі разом почали штовхати Левеня до берега. А із суші два Борсучки подали йому довгу гілляку, за яку Левеня міцно вхопилось і вистрибнуло на берег. Яке ж було його здивування, коли побачило перед собою тих звірят, перед якими вихвалялось своєю силою.

Соромно стало тоді йому, бо зрозуміло, що не сила головне в житті, а міцна дружба, яка в тисячі разів сильніша за будь-яку силу. Попросило вибачення Левеня у своїх рятівників, а потім саме запропонувало стати друзями. З тих пір у лісі завжди можна побачити четверо товаришів - Левеня, зубатого Бобра та двох коротконогих Борсучків.

Завдання до тексту:

-Назви дійових осіб казки.

-Яким постає перед нами Левеня на початку твору? Свої відповіді підтверджуй словами тексту.

-Після якого випадку відбулися зміни у поведінці Левеняти? Як саме воно змінилося? Напиши. _____

-Ще раз прочитай виділене речення. Чи погоджуєшся ти з висновком автора? Поміркуй.

-Які основні думки передав письменник змістом цього речення? Розкажи.

-Чи є у тебе вірний друг(подруга)? Які риси його(її) вдачі ти цінуєш найбільше? Напиши. _____

КНИЖКА – ВЕЛИКЕ ДИВО

Книжку по праву називають чи не найбільшим дивом на світі. Чому? Лишень поміркуй: ти можеш читати про різні країни, в яких ніколи не був, про тамтешній цікавий рослинний і тваринний світ. І ніби опиняєшся в цих незнаних досі країнах.

Розгортаєш книжку про лицарів, які жили колись давно – й ось вони перед тобою. Ти чуєш передзвін шабель, іржання бойових коней. Розкриєш іншу книжку – і потрапиш у далекі казкові краї або на незвідані планети. А там живуть добрі і кумедні велетні, веселі маленькі чоловічки або просто твої ровесники. Разом з ними ти подорожуєш, фантазуєш, стаєш учасником усіх пригод, про які читаєш.

Коли люди почали писати книжки, вони не мали на меті створювати просто цікаві історії, Вони переймалися тим, що пам'ять людей недовговічна.

Потрібно було придумати так, щоб усі важливі знання і цінний людський досвід якось зберегти і передати наступним поколінням. Адже люди тоді не мали паперу, на якому було б зручно писати книжки. Та й абетку тоді ще не було створено.

«Сторінками» найдавніших книжок були стіни печер, наскельні малюнки, кам'яні та глиняні дощечки, різьблення на березовій корі. Так виглядали найперші книги.

Книжка пройшла довгий –довгий шлях, аби набути звичного для тебе вигляду – паперової книжки. Але у сучасному світі все швидко змінюється. Сьогодні ти маєш можливість користуватися новими різновидами книжок: паперовою книжкою, електронною книжкою, аудіокнижкою і т ін.

Поступово у нашій країні знаходять розвиток і набирають популярності нові види дитячих видань у цифровому форматі. Вони одержали назву «книжок з доповненою реальністю» або «збагачені книжки» -AR – технології. Щоб активувати AR-технології у книжці, дитина наводить екран смартфона на сторінку й отримує анімоване зображення, на якому герої книжок оживають, рухаються чи спілкуються, запрошують зіграти в інтерактивні ігри. Фактично діти одночасно читають історію і проходять гру за щойно прочитаним сюжетом.

Крім того, вони можуть робити селфі з героями книжки або записувати відео, де вітаються з одним із персонажів.

Книжковий світ – це особливий світ. Найцінніше його багатство – досвід багатьох поколінь людей. Прилучайся до нього. Намагайся більше читати. Відчувай радість пізнання.

(З дитячої енциклопедії)

Завдання до тексту:

-Чому книжку називають великим дивом? Які незвичайні можливості вона має? Поміркуй.

-Що найбільше турбувало людей, коли ще не було книжок? Поміркуй.

-Що у тексті сказано про те, як виглядами найперші книжки? Знайди і підкресли це речення в тексті.

-Чи доводилося тобі читати, слухати нові, сучасні різновиди книжок? Які саме? Назви їх. Що саме у них тобі найбільше сподобалося? Розкажи.

-Яка інформація з тексту виявилася для тебе особливо цікавою і тобі захотілося про це дізнатися більше? Розкажи.

-Обговоріть у класі прочитане. Ще раз перечитайте виділені речення наприкінці тексту. Як би вам хотілося продовжити кожне з речень? Напиши.

1. _____

2. _____

СПРАВЖНІ ФАКТИ ПРО АВТОМОБІЛІ

Автомобіль у перекладі з грецької і латинської мов означає «самохідний».

У рух його приводить мотор: паровий, бензиновий або електричний.

Не відразу автомобіль отримав звичний для нас зовнішній вигляд.

Найпершою була триколісна машина з паровим двигуном, побудована у 1770 році французьким військовим інженером. За мотор їй слугував величезний паровий котел. Такий паромобіль міг за годину проїхати щонайбільше 4-5 кілометрів. З такою швидкістю іде пішохід... Паромобілем було дуже важко керувати.

Минуло понад сто років, і талановитий німецький вчений Карл Бенц у Берліні створив перший у світі автомобіль, що працював на бензині. Він рухався зі швидкістю 16-18 кілометрів за годину. Пізніше завод Карла Бенца випустив перший у світі міський автобус для 8 пасажирів. Купити бензин для перших авто можна було... лише в аптеках.

У 1903 році американець Генрі Форд заснував фірму, яка невдовзі запустила масове виробництво автомобілів «Форд».

Який автомобіль у першій половині минулого століття був найпопулярнішим у світі?

Це «Фольксваген», що в перекладі з німецької мови означає «народний автомобіль». Своєю округлою формою він скидався на жука. Німецький учений Фердинанд Порше сконструював цей міцний і недорогий автомобіль для небагатих людей.

Для створення різних сучасних моделей автомобілів протягом тривалого часу працювали і зараз працюють учені в багатьох країнах світу.

І ось уже до автомобілів ми відносимо не лише легкові машини, а й вантажівки, автобуси, спортивні автомобілі, а також машини спеціального призначення: військові, медичні, будівельні, пожежні та інші. Вони дуже різні за формою, розміром і вагою.

Так, наприклад, вантажні машини-велетні важать приблизно 600 тонн, а заввишки можуть сягати 7,5 метрів. Водії у таких машинах сидять на висоті 4 метрів над дорогою.

Сьогодні, поряд із створенням нових моделей автомобільного транспорту, учені світу активно працюють над удосконаленням електромобілів, які не потребують рідкого палива, не створюють шуму, не роблять шкідливих викидів в атмосферу.

Дуже цікавими є сучасні розробки безпілотних автомобілів.

(З дитячих енциклопедій «Автомобілі», «Транспорт»).

Завдання до тексту:

-За якою ознакою слово «автомобіль» у перекладі з грецької мови означає «самохідний»? Підкресли у тексті речення, яке дає відповідь на це запитання.

-Яке основне призначення мала найперша машина з паровим двигуном? Розкажи.

-Хто створив перший автомобіль, що працював на бензині? _____

-Де можна було придбати бензин для перших авто? _____

-Який автомобіль у першій половині ХХ століття був найпопулярнішим і чому він одержав назву «народний автомобіль»? _____

-Які із сучасних моделей автомобілів та інші засобів пересування є екологічно чистими? У чому їх переваги? Поміркуй.

-Яка інформація в тексті зацікавила тебе найбільше? Про що ти б хотів/хотіла дізнатися більше? Напиши. _____

Тексти і завдання для 4 класу

Василь Єрошенко

ГЛЕК МУДРОЩІВ

Давно колись правив в Індії великий володар – раджа. А першим міністром у нього був мудрець на ймення Білкул. Ані в цій країні, ані в сусідніх не було людини, котра б не чула про нього. Поки Білкул залишався міністром, вороги й думати не сміли про те, щоб зачати сварку з раджею і піти на нього війною.

Якось уранці раджа, умиваючись, розлив на підлозі краплину дорогої питної води. Це вельми засмутило його. Він нахилився, вийняв хусточку й заходився збирати розливу краплину. Білкул, що стояв поблизу, посміхнувся.

Раджа помітив, що Білкул глузує з його скупості і звелів спорудити на міському майдані водограй із питної водою. Білкул зрозумів, чому Раджа дав такий наказ, і знову стиха засміявся.

Розгнівавшись, раджа спитав його, з чого це він так сміється.

— О володарю, - відказав на це мудрий міністр, - той, хто розлив краплину води, не поверне її, навіть збудувавши цілий водограй!

Раджа розгнівався ще дужче. Довелося Білкулові залишити службу при дворі й переїхати до села.

Раджа, звичайно, невдовзі й забув про нього. Але мудрі люди тієї країни були дуже засмучені й стривожені.

— Якщо немає в палаці Білкула, - казали вони, - не минути нам якоїсь біди!

Аж тут і правителі сусідніх країн прочули, що міністра, якого вони так боялися, вигнано з палацу. І почали вони вишукувати привід, щоб оголосити раджі війну.

Невдовзі правитель однієї могутньої держави вирядив до двору раджі послів з таким листом: «Негайно пришліть мені повний глек мудрості! Якщо ж не виконаєте моєї вимоги, присилайте тисячу мірок золота. А коли й це відмовитесь виконати, ми підемо на вас війною!»

Довелося раджі замислитися над зухвалим посланням. Скликав він своїх радників. Але вони теж були дуже спантеличені такою вимогою і не могли нічого придумати.

Один тільки Білкул міг би придумати, як наповнити мудрістю глек.

Отож раджі залишалося або стерпіти цю образу й відіслати правителю сусідньої країни тисячу мірок золота, або почати з ним війну, або шукати Білкула.

Та як знайти мудреця, котрий не знати де ховався од гніву свого повелителя?

Знову зібралися радники, довго думали-гадали і нарешті придумали...

Другого дня по всіх селах було розіслано гінців, щоб загадати усім старостам певного дня, у певну годину прибути до двору раджі. Вийшов до них сам великий господар і оголосив свою волю;

— О вірні слуги мої! Зараз кожному з вас дадуть по одному цапові. Рушайте по домівках і цілий місяць годуйте їх досхочу. Та тільки зятяйте собі: за місяць цап не повинен ані розжиріти, ані охлянути. Дивіться, щоб важив він стільки, як зараз. Того, хто виконає цю умову, я щедро нагороджу, а хто не виконає — страчу.

Староста того села, де переховувався Білкул, також привів із собою цапа, та ніяк не міг придумати, як виконати наказ володаря. Думав він довго, нарешті покликав мудреця.

Білкул одразу здогадався, що він, напевне, знадобився при дворі раджі. Тож, посміхнувшись, мудрець дав безталанному старості таку раду:

- Годуй цапа донесхочу, та тільки прив'яжи його біля клітки з голодним тигром.

Староста так і зробив. Годували цапа досхочу, але він зовсім не гладшав, бо бачив перед собою страшного хижака

Через місяць старости прибули до палацу і виявилось, що у всіх цапи або розжиріли, або зовсім охляли; тільки в одного цап залишився таким, як був місяць тому.

Покликав раджа до себе щасливого старосту, розпитав його про все і одразу ж послав гінця до Білкула, пропонуючи йому знову посісти посаду першого міністра. Той погодився і повернувся до палацу

Що ж зробив Білкул, почувши про зухвалу вимогу правителя сусідньої країни? Насамперед пообіцяв неодмінно прислати повний глек мудрощів. Потому, взявши глек, пішов на баштан, вибрав там маленьку диньку, яку можна було просунути у глек, поклав її туди та й залишив.

Диня незабаром виросла і заповнила увесь глек. Тоді Білкул перерівав огудиння і послав диню у глечики до сусідньої країни з таким листом:

«Посилаємо глек мудрості. Постарайтеся вийняти, не розбивши те, що у ньому міститься, і поверніть нам глечика. Якщо не зможете цього зробити – пришліть дві тисячі мірок золота. А коли відмовитеся виконати наші умови, ми оголосимо вам війну».

Правитель сусідньої країни одразу зрозумів, що Білкул повернувся до палацу і що тепер краще не починати сварки з раджею.

Довелося йому послати раджі дві тисячі мірок золота й тим самим визнати, що він не зміг вийняти із глека «мудрість» Білкула.

Завдання до тексту:

-Який випадок став причиною сварки між раджею і Білкулом?

-Чому сварка вплинула на подальші взаємини раджі з правителями сусідніх країн? Напиши. _____

-Яким у твоїй уяві постає Білкул? Свої міркування підтверджуй словами з тексту.

-Поділися своїми ідеями в класі. Який оригінальний «глек мудрості» ти б надіслав/надіслала правителю могутньої країни? Чим би ти його наповнила/наповнив?

-Обговоріть у класі прочитане. Що у творі, на вашу думку, автор утверджує, а що – засуджує?

Марія Чумарна

ПЕРІТО

Сьогодні він не міг заснути від холоду й голоду. А ще – від страшного гуркоту, що стрясав землею: у вікні комірчини, в яку він забився, відсвічували спалахи вогню...

Хтось розгріб дошки над його головою. Від незнайомця пахло димом. Але собака вловив найважливіше: цей чоловік не був ворогом. І він підповз до нього, лизнув червону від морозу руку.

- Що, друзяко, покинули тебе? Ходи, зігріємося...

Буда, в яку привів його той господар, була трохи краща за його домівку, в ній було більше місця. Чоловік налив у якусь бляшанку теплої води і сказав:

- Пий, їсти будемо – якщо пощастить...

Він жадібно хлебтав воду і тремтів усім тілом. До халабуди втискалися якісь люди – від них теж пахло димом і морозом. Люди приходили і відходили, - він швидко упізнавав кожного по запаху й уважно вивчав.

Ця буда, яку люди називали бункером*, тепер стала його домівкою. А собака без особливої науки знає, що свій дім треба стерегти. Треба навчитися розрізняти за запахом чужинців, - інколи, вибігши на вулицю, він здалеку відчував їхній запах. Ворога треба відчувати всім нутром!

І він старанно вистежував його, коли в час затишся господарі бункера відпочивали. Біг на край села, на пригорбок, звідки добре вловлюються подуви вітру.

Найближчий друг із бункера, той, хто витягнув його напівживого з комірчини, називав його Періто. – Так звали собаку Олександра Македонського, одного з найбільш видатних правителів і геніальних полководців який пройшов з Олександром багато земель, і був справжнім бойовим другом.

-Наш Періто - теж вояка. Ви помітили, як він чує наближення бойовиків, –казав господар.

Це помітили всі. Коли вони дримали після чергування на блокпосту, Періто сидів біля порога, - і його вуха, як антени, були налаштовані на зовнішній світ. На світ, де завжди чатувала небезпека...

Щойно собака піднімався і починав тихенько скавучати або гарчати, люди одразу прокидалися, брали в руки зброю і тихо вибиралися надвір.

Якось снаряд вибухнув у річці, - осколки льоду розлетілися, угору злетів шиплячий фонтан води. Коли все вляглося, Періто почув запах риби – і тихенько поповз на животі до берега. Риба була розкидана на снігу, - і він взявся її стягати

зубами в одне місце. Велику рибину жадібно з'їв, адже останнім часом йому, як і людям, частіше доводилося пити теплу воду й жувати сухі скоринки.

У землянці появу Періто з велетенським коропом у зубах зустріли шквалом овацій.

-Наш волонтер приніс вечерю! – радісно оголосив його друг. Але Періто, зігрітий радістю людей, не забув про рибу, яка залишилася на березі. Він ухопив свого друга за полу куртки й потягнув надвір. Далі ліг на землю і поповз до річки. Його друг мовчки поплазував за собакою...

Коли в печі розгорівся вогонь, і в казанку весело забулькала юшка, Періто сів біля Максима, свого господаря, і став чекати. Тепер господар мав розповісти йому свою історію на знак вдячності.

-Мені сьогодні в розвідку йти, Періто, - сказав Максим. В його голосі зазвучали тривога, страх, смуток. Періто напружив внутрішній слух, - став прислухатися до тривожної тиші, що зависла над селом.

Щось було не так.

Він вибіг зі сховку і витягнув морду за вітром. Треба було слухати й нюхати дуже уважно, - він був охоронцем свого господаря.

Максим одягнув шапку, рукавиці, взяв у руки гвинтівку. Ця річ у його руках завжди змушувала Періто зіщулюватися і гарчати від тривоги. Запах пороху йому вельми не подобався. У такі хвилини він біг на край села і винюхував ворога. Ворог його господарів був його ворогом.

Періто чекав на свого господаря біля входу в бункер. Собаче чуття підказувало, що нині треба бути особливо пильним. У собаки немає слів, - але в них є чуття. І велика любов до свого друга. І бажання захистити свій дім.

Максим із товаришем тихенько вибралися з бункера і, пригнувшись, побігли до крайньої хати. Це правильно. Періто шмигнув за ними, - тут він почувався спокійніше. Але коли люди добралися до пагорба, він тихенько заскавулів.

-Періто! Щось не так? – пошепки спитав Максим.

Собака поповз уперед і раптом застиг, звівшись на передні лапи. Він слухав. Небезпека була в землі, він це відчував. Обережно став на всі чотири лапи і почав просуватися далі, обнюхуючи рудий сніг на згаріщі.

-Не поспішай, - Максим рукою зупинив товариша. – Періто щось чує. Ми підемо по його слідах.

Раптом собака зупинився і тихо загарчав.

-Здається, Періто чує міну, - сказав Максим. – Він знайде дорогу!

Періто обнюхував сніг, - і наче забув про свого господаря. Він різко звернув убік, а потім поповз униз із пагорба, залишаючи глибокий слід.

-Нам треба рухатися в інший бік, - туди, до старого гаража, - сказав товариш Максима і встав на повний зріст. Він ступив декілька кроків до того місця, з якого щойно звернув Періто. І тут собака рвонувся всім тілом – кинувся до Максима, збивши його з ніг..

Щось голосно гримнуло – і Періто провалився у глибокий сніг.

Коли виборсався зі снігу й обтрусив шерсть, на небі вже світило сонце. Дуже боліла задня лапа. Він ледве піднявся і почав брѳохатися вниз. Йому захотілося вити по-вовчому, бо не знав, що сталося з його господарем.

Він побіг наосліп, - стежками, напівзаметеними дорогами. Ховався в снігу, коли чув гуркіт моторів. Голод і холод гнали його, як батоги, – він нюхав і слухав, а найбільше прислухався до биття свого серця, яке знало дорогу...

Якогось дня, голодний і знесилений, він опинився у лісі перед дивною будівлею. Навколо стояли машини, заклопотано бігали люди. Його внутрішнє чуття щось уловило, - шерсть настовбурчилася, хвіст наче вріс у сніг... Періто слухав себе і чекав...

До будівлі підїжджали машини з червоним хрестом, і він згадав, що вже бачив таку машину. Цей червоний хрест на машині тепер підтвердив його чуття: треба чекати...

Лапа ще боліла, хоча рани Періто старанно вилизував. Йому було важко стояти, - і він заповз під машину, намагаючись хоч трохи зігрітись.

Раптом над ним щось загуркотіло – і собака стрімголов вискочив з-під коліс.

-Цей собака тут уже кілька днів вештається, - сказав якийсь чоловік, сідаючи в кабіну. – Дайте йому їсти!

Останнє слово збадьорило Періто. Він замахав хвостом і став принохуватись. Якась молода жінка винесла йому шматок хліба. Він жадібно проковтнув його.

-Який же ти голодний, - сказала жінка.- Ти на когось чекаєш, чи блукаєш?

Періто так хотів, щоб вона зрозуміла! Сумно заскавучавши, він на трьох здорових лапах спробував наблизитися.

-Та ти ще й поранений! Почекай тут, зараз я перев'яжу тобі лапу...

Періто ступив декілька кроків до входу, - і раптом усе його тіло напружилося від передчуття. Радість і тривога – все було в цьому передчутті. Він голосно загавкав... Гавкіт перейшов у виття, подібне на плач.

-Періто! – Із дверей вийшов його друг і від несподіванки заляк на порозі, ковтаючи сльози.

Із усіх сил собака кинувся на груди Максимові, ледь не збивши його з ніг, і став облизувати мокре від сліз лице друга.

-Періто, твій полководець ще слабко сидить у сідлі! - лагідно відмахувався Максим. - Але ти мене дочекався!

І ми переможемо!

Накульгуючи, вони попрямували до машини. Треба було рідний дім боронити.

Завдання до тексту:

-Чи здогадалися ви під час читання, про які події йдеться в оповіданні? Які слова, вислови слугували підказкою? Наведіть приклади.

-Хто такий Періто? Чому йому дали саме це ім'я? Напиши. _____

-Яким постає у твоїй уяві Періто? Якими рисами вдачі характеризує його авторка оповідання? Поміркуй.

-Які події у тексті є особливо напруженими, а які фрагменти розповіді викликали у вас посмішку, теплі і лагідні почуття? Підтвердуйте свої враження словами тексту.

- Які основні думки авторка хоче донести до читачів через образи Періто та його господаря? Поміркуй.

-Як, на твою думку, будуть далі розвиватися події у творі?Спрогнозуй

КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ ТА ЯК ЇМ ЗАПОБІГТИ

Чому зміни клімату – це проблема?

Відколи люди майже 250 років тому почали спалювати викопне паливо, кількість вуглекислого газу в атмосфері зросла більше ніж на 40 відсотків. Особливо швидко це почало відбуватися після Другої світової війни, коли у всьому світі стрімко розвивалася промисловість і змінився спосіб життя – люди почали використовувати для своїх потреб усе більше і більше викопного палива.

Вуглекислий газ може залишатися в атмосфері сотні років, тому рік за роком його концентрація лише зростатиме. Якщо ми продовжуватимемо в такому ж темпі, у другій половині XXI століття його рівень стане удвічі, а то й утричі більшим, ніж до промислової революції. А температура поверхні Землі буде на 5 градусів вищою, ніж зараз. Такого Земля не бачила десятки мільйонів років! Важко уявити, якою стане Земля, якщо температура й далі зростатиме до кінця цього століття.

Упродовж наступного століття через постійні повені чи засухи у багатьох регіонах стане важче жити. Деякі місця стануть непридатними для життя: вони зануряться у воду, якщо рівень моря зросте, або, навпаки, перетворяться на пустелі. Багатьом людям, може навіть мільйонам людей, які мешкатимуть у регіонах, що постраждають, доведеться перебиратися в інші місця. У деяких частинах світу це вже відбувається: люди змушені покидати свої оселі, тому що більше не можуть вирощувати пшеницю чи доглядати за худобою.

Від кліматичних змін постраждають також рослини і тварини. Через глобальне потепління деякі біологічні види мігрують на північ або на південь. Інші опиняться під загрозою вимирання.

Є ризик, що через ці зміни люди збідніють, а їхні доходи і тривалість життя – упадуть.

Завдання до тексту:

-Назви причину (з посиланням на текст), чому, концентрація вуглекислого газу в атмосфері з року в рік лише зростатиме.

-Коротко запиши у таблицю приклади того, як саме постраждають від кліматичних змін люди, рослинний і тваринний світ.

<i>Люди</i>	<i>Рослини, тварини</i>

Яку відповідь ти можеш дати на запитання підзаголовка – чому зміни клімату – це проблема? Напиши. _____

Як запобігти кліматичним змінам?

Щоб уникнути загрозованих наслідків зміни клімату, людство повинне скоротити, а з часом узагалі зупинити викиди вуглекислого газу в атмосферу. Тобто пом'якшити наслідки кліматичних змін, і це завдання складніше, адже від спалення викопного палива утворюється 80% енергії в світі.

Проте ми маємо багато альтернатив. Можемо, наприклад, виробляти енергію з відновлювальних джерел енергії, як от: використовувати енергію вітру чи Сонця. Автомобілі й потяги теж можуть споживати електрику з відновлювальних джерел енергії. Уряди країн в усьому світі зроблять дуже важливий крок, якщо дотримуватимуться міжнародної угоди, укладеної в Парижі 2015 року, яка вимагає скоротити обсяг щорічних викидів парникових газів, щоб глобальне потепління не перевищило 2 градуси Цельсія. Великі промислові компанії можуть знайти способи, як менше забруднювати довкілля й продукувати менше відходів.

А ми можемо будувати кращі міста, де люди менше часу марнуватимуть у заторах, частіше користуватимуться громадським транспортом, продуктивно працюватимуть і вестимуть здоровий спосіб життя. Потрібно багато чого зробити, але ми знаємо, що можемо з цим упоратися, водночас поліпшивши рівень життя в усьому світі й поборюючи бідність.

Може, одного дня ти також долучишся до когорти науковців та екологів, які працюватимуть разом із колегами з різних куточків планети над тим, щоб цей світ став кращим для майбутніх поколінь – кращим для кожного з нас.

(Переклад з англ. Ганни Лелів)

Завдання до тексту:

- У тексті наведено різні альтернативи для пом'якшення негативних кліматичних змін. Спробуй до сказаного додати власну альтернативу уникнення загрозливих наслідків кліматичних змін.

- Спираючись на текст, назви важливі кроки, які можуть зробити люди для запобігання негативних кліматичних змін

- Дай коротку зв'язну відповідь на тему: «Мій особистий внесок для покращення екологічної ситуації в нашому місті/селищі». _____